

Väestörakenteen muutokset

SYYT,
SEURAUKSET
JA RATKAISUT

Strategisen tutkimuksen
DEMOGRAPHY-ohjelman
avaustilaisuus 15.8.2022

Suomen väestö ikääntyy, syntyvyys laskee ja työikäisten määrä vähenee. Väestörakenteen muutos haastaa yhteiskuntamme rakenteet ja taloudellisen kestävyys. Se vaikuttaa merkittävästi myös työelämään ja sosiaalisiin suhteisiin.

Strategisen tutkimuksen DEMOGRAPHY-ohjelman hankkeet tutkivat väestörakenteen muutosta ja tuottavat konkreettisia ratkaisuja, joilla siihen voidaan vaikuttaa ja sopeutua. Maan parhaat asiantuntijat tekevät korkeatasoista tutkimusta päätöksenteon tueksi.

Ohjelman avaustilaisuus 15.8.2022 kokosi tutkijat ja sidosryhmät Musiikkitalolle Helsinkiin pohtimaan väestörakenteen muutoksen syitä ja seurauksia sekä etsimään ratkaisuja sen tuomiin haasteisiin.

Päätäjien pitää tehdä ratkaisuja epävarmassa tilanteessa. Tutkimustieto auttaa tekemään pitkäjänteisiä, kaukonäköisiä päätöksiä.

Jouni Varanka
neuvotteleva virkamies
Valtioneuvoston kanslia

Pitää ymmärtää syitä, jotta voi tehdä ratkaisuja.

Susan Kuivalainen
ohjelmajohtaja
DEMOGRAPHY-ohjelma

KESKUSTELU 1

Aleneva syntyvyys

ONGELMA

Syntyvyys on vähentynyt Suomessa pitkään. Vuosina 2020–2021 nähtiin lyhyt toipumisjakso, mutta nyt luvut ovat taas kääntyneet laskuun. Matala syntyvyys heikentää julkisen talouden kestävyyttä ja vaarantaa työvoiman riittävyyden tulevina vuosikymmeninä.

Sekä miehillä että naisilla lapsettomuus on yleisintä vähiten koulutetuilla. Syntyvyys onkin myös eriarvoisuuskysymys: hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevat löytävät usein puolison ja saavat toivomansa määrän lapsia. Heikommassa asemassa olevat välttämättä eivät.

Suomalaisten elämäntilanne on muuttunut: lapsia saadaan myöhemmällä iällä ja vähemmän kuin aikaisemmin.

Anna Rotkirch
varajohtaja
NetResilience-hanke

Keskustelijoina professori Mikko Myrskylä (FLUX-hanke), johtaja Ilkka Oksala (Elinkeinoelämän keskusliitto), varajohtaja Anna Rotkirch (NetResilience-hanke) ja etuusyksikön johtaja Liisa Siika-aho (sosiaali- ja terveysministeriö)

RATKAISU

Yksittäistä keinoa syntyvyyden lisäämiseen ei ole, ja päätös lasten hankkimisesta on jokaisen oma asia. Yhteiskunta voi kuitenkin luoda olosuhteet, jotka tukevat perheellistymistä sitä toivoville. Laaja-alainen hyvinvoinnin edistäminen voi vaikuttaa myönteisesti myös syntyvyyteen.

Pelkkä lapsiperheiden tukeminen ei riitä, sillä heikoimmassa asemassa olevat eivät ole perheellisiä. Syrjäytymisvaarassa olevien tukeminen voi edesauttaa myös syntyvyyden kasvua.

Mikko Myrskylä
professori
FLUX-hanke

KESKUSTELU 2

Työikäisten määrä vähenee

ONGELMA

Väestön ikääntyessä työikäisten määrä ja osuus koko väestöstä vähenee. Huoltosuhteen heikkeneminen haastaa yhteiskunnan taloudellisen kestävyys. Pystyykö tulevaisuuden yhteiskunta rahoittamaan hyvinvointipalvelut?

RATKAISU

Tehokkain keino työikäisten määrän kasvattamiseen on maahanmuutto – ilman sitä Suomen väestömäärä tulee laskemaan. Maahanmuuttajataustaisten ihmisten on kuitenkin usein vaikeaa löytää Suomesta töitä. Sama ongelma koskee esimerkiksi osatyökykyisiä. Töiden perässä muuttavatkaan eivät tule Suomeen pelkästään töihin: he tuovat mukanaan koko elämänsä.

Tilanne ei ole tullut kenellekään yllätyksenä: huoltosuhteen heikkenemisestä on puhuttu jo 15 vuotta. Silti emme ole varautuneet riittävästi. Fundamentaalin kysymys on, pystyykö yhteiskunta tuottamaan riittävästi tuloja, joita verottamalla rahoitetaan hyvinvointipalvelut. Onko yhtälö kestävä?

Mikko Spolander
yljohtaja
valtionvarainministeriö

On tärkeää selvittää työelämän syrjiviä käytäntöjä, jotta kaikki kykenevät saadaan töihin.

Sari Vanhanen
tutkija
Mobile Futures -hanke

Keskustelijoina ylitarkastaja Peter Kariuki (Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO, oikeusministeriö), erikoistutkija Terhi Ravaska (SustAgeable-hanke), yljohdaja Mikko Spolander (valtiovarainministeriö) ja tutkija Sari Vanhanen (Mobile Futures -hanke)

KESKUSTELU 3

Elinikä pitenee

ONGELMA

Eliniän pidentyminen johtaa siihen, että ikääntyneiden osuus väestöstä kasvaa. Se haastaa hyvinvointipalveluiden järjestämisen ja rahoituksen. Elinikä on pidentynyt kaikissa tuloluokissa, mutta ero suuri- ja pienituloisimpien välillä on selvä. Eroa on myös siinä, miten terveitä elämän loppupään vuodet ovat. Lisäksi hyväosaisilla on usein muita paremmat sosiaaliset verkostot ja mahdollisuudet varautua vanhuuteen esimerkiksi asumisjärjestelyillä.

RATKAISU

Ikääntyneiden palvelujärjestelmän uudistamisella on jo kiire, ja etenkin ennaltaehkäiseviä toimia tarvitaan. Sosiaalisilla verkostoilla on suuri merkitys vanhuusiän hyvinvointiin ja aktiivisuuteen, ja lopulta myös siihen, paljonko terveitä elinvuosia on jäljellä. Ikäihmisten sosiaalisia verkostoja ja itsenäistä elämää voidaan tukea rakentamalla monimuotoisia asumismuotoja. Olennaista on saada hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyö toimimaan.

Narratiivi elämän pitenemisestä on ristiriitainen: haluamme elää vanhoiksi, mutta väestötasolla puhumme ikääntyneiden joukosta taakkana ja ongelmana.

Anni Lausvaara
toiminnanjohtaja
Vanhustyön keskusliitto

Tarvitsemme lisää tietoa ikääntyneiden omista toiveista. Millainen on heidän näkemyksensä hyvästä elämästä? Millaista asumista ja millaisia palveluita he toivovat?

Antti Parpo
valmistelujohtaja
Varsinais-Suomen hyvinvointialue

Keskustelijoina toiminnanjohtaja Anni Lausvaara (Vanhustyön keskusliitto), apulaisprofessori Mirikka Danielsbacka (NetResilience-hanke), valmistelujohtaja Antti Parpo (Varsinais-Suomen hyvinvointialue) ja yliopistotutkija Lasse Tarkiainen (LIFECON-hanke)

Seuraa DEMOGRAPHY-ohjelman hankkeita ja ota meihin yhteyttä, kun tarvitset tutkittua tietoa väestörakenteen muutoksesta!

Tutkimus on sitä vaikuttavampaa, mitä varhaisemmassa vaiheessa siitä keskustellaan tutkimustiedon käyttäjien kanssa.

Susan Kuivalainen
ohjelmajohtaja
DEMOGRAPHY-ohjelma

FLUX Muuttuva perheenmuodostus – Syyt, seuraukset ja mahdolliset tulevaisuudet

NETRESILIENCE
Sosiaaliset verkostot, syntyvyys ja hyvinvointi ikääntyvässä Suomessa

LIFECON Väestörakenteen muutosten elämänkaari- ja talousvaikutukset

SUSTAGEABLE
Taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys läpi ajan ja alueiden ikääntyvässä yhteiskunnassa

MOBILEFUTURES
Monimuotoisuus, luottamus ja kaksisuuntainen kotoutuminen

DEMOGRAPHY Väestörakenteen muutokset – syyt, seuraukset ja ratkaisut